



УДК 37.036-057.874(71):793.3

## ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ТАНЦЮВАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА У ШКОЛАХ КАНАДИ

Бовт А.Ю., викладач кафедри  
германо-романської філології та перекладу

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Стаття присвячена розгляду особливостей художньо-естетичного виховання засобами танцювального мистецтва у школах Канади. Висвітлено програмні результати навчання та групи компетенцій, якими учні мають оволодіти у процесі вивчення мистецтва танцю. Вивчено особливості організації процесу художньо-естетичного виховання засобами танцювального мистецтва у різних провінціях Канади, описано його принципи та методи.

**Ключові слова:** художньо-естетичне виховання, танцювальне мистецтво, учні, компетенція, естетичне сприйняття.

Статья посвящена рассмотрению особенностей художественно-эстетического воспитания средствами танцевального искусства в школах Канады. Освещены программные результаты обучения и группы компетенций, которыми учащиеся должны овладеть в процессе изучения искусства танца. Изучены особенности организации процесса художественно-эстетического воспитания средствами танцевального искусства в различных провинциях Канады, описаны его принципы и методы.

**Ключевые слова:** художественно-эстетическое воспитание, танцевальное искусство, ученики, компетенция, эстетическое восприятие.

Bovt A. Yu. FEATURES OF ARTISTIC AESTHETIC EDUCATION BY DANCING ARTICLES IN CANADIAN SCHOOLS

The article deals with consideration of peculiarities of artistic and aesthetic education by means of dance art at schools of Canada. The programme results of education and groups of competences that students should acquire in the process of learning the art of dance are highlighted. The peculiarities of organising the process of artistic and aesthetic education by means of dance art in various provinces of Canada are studied, its principles and methods are described.

**Key words:** artistic and aesthetic education, dance art, students, competence, aesthetic perception.

**Постановка проблеми.** Художньо-естетичне виховання вже стало невіддільною складовою навчально-виховного процесу шкіл багатьох країн світу. Збалансована освітня система, в якій рівною мірою ретельну увагу приділяють як розумовому, так і фізичному, моральному, трудовому, патріотичному, естетичному вихованню, є взірцем для реформування системи освіти з однією головною метою – виховання свідомої, всебічно розвиненої, культурної особистості – громадянина своєї країни. Одним з таких взірців є освітня система Канади, в якій повною мірою реалізується баланс раціонального і духовного розвитку особистості у середніх загальноосвітніх закладах. Художньо-естетичне виховання у Канаді впроваджується за допомогою різних методів і засобів, зокрема засобами танцювального мистецтва.

Н. Терешенко стверджує, що естетичне виховання найтісніше пов'язане з мистецтвом танцю, оскільки воно є носієм та транслятором успадкованої культури і, у той же час, засобом формування і множення культури певного народу, нових духовних цінностей та витворів мистецтва.

Танцювальне мистецтво «приносить естетичну насолоду, виховує естетичні смаки, потреби, формує емоційність, чутливість, позитивне ставлення до навколишнього світу» [1, с. 61]. Саме тому воно є дієвим засобом художньо-естетичного виховання.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Роль і місце художнього виховання у системі шкільної освіти розглядали багато вітчизняних та закордонних науковців: О. Калинчук, О. Комаровська, Ю. Бекетова, З. Гіптерс, Л. Калініна, О. Мартиненко, В. Рагозіна, С. Маковей (естетичне виховання молодших школярів); А. Шевчук О. Мерлянова, Т. Пуртурова, О. Белікова, О. Кветний, П. Фріз, Б. МакКатчен, (естетичне виховання учнівської молоді); П. Аронльд (сомаестетика та мистецтво танцю). Окремі аспекти художньо-естетичного виховання в Канаді засобами танцювального мистецтва розглядали Ш. Бергманн, М. Лорд, К. Чже. Проте, організація процесу впровадження художньо-естетичного виховання засобами мистецтва у Канаді ще не була висвітлена у вітчизняній науковій літературі.

**Постановка завдання.** Отже, метою статті є вивчення особливостей худож-



ньо-естетичного виховання засобами танцювального мистецтва у середніх загальноосвітніх закладах різних провінцій Канади.

**Виклад основного матеріалу.** Канадська система освіти відрізняється декількома важливими особливостями: по-перше, кожна з провінцій Канади має своє міністерство освіти, яке займається розробкою навчальних програм для шкіл з різних дисциплін та визначає керівні принципи організації навчально-виховного процесу. По-друге, кожна з програм окремої дисципліни базується на компетентістному підході, тобто знаннях та навичках, якими учні мають володіти після закінчення класу. Зокрема, програми з мистецької освіти розраховуються на три класи (1-3; 4-6; 7-9; 10-12).

Процес художньо-естетичного виховання засобами танцювального мистецтва може відбуватися двома шляхами: безпосереднім (танець як окрема навчальна дисципліна) та інтегрованим (елементи та поняття танцювального мистецтва впроваджуються у процес вивчення інших дисциплін).

Наприклад, в Атлантичних провінціях Канади всі програмні результати навчання поділяються на три великі групи: генерація ідеї, створення та презентація твору; розуміння та врахування у процесі діяльності контекстів часу і місця; сприйняття, аналіз, оцінювання творів мистецтва [4, с. 14].

Якщо розглядати ці результати на прикладі танцювального мистецтва, то перша група компетенцій включає творчі та технічні здібності учнів, здатність використовувати рухи з метою донесення ідей та почуттів. Учні мають навчитися вивчати і аналізувати вихідну інформацію, генерувати на її основі власні ідеї, використовувати елементи і техніку танцювального мистецтва для втілення ідеї, а також створювати та/або презентувати спільно і самостійно власні танцювальні композиції для різної аудиторії та різних цілей.

Розуміння та врахування у процесі діяльності контекстів часу і місця є особливо важливим в умовах полікультурного середовища Канади. Учні мають продемонструвати критичне усвідомлення ролі танцювального мистецтва у створенні та відображенні культури певного народу. Ще більш важливим завданням є навчити учнів поважати внесок різних культур у танцювальне мистецтво на місцевому та глобальному рівнях, а також розуміти цінність танцювального мистецтва як надбаня людського досвіду. Учні також мають зрозуміти зв'язок між танцювальним мистецтвом та суспільством.

Нарешті, третя група компетенцій стосується вміння учнів аналізувати і кри-

тично оцінювати витвори танцювального мистецтва завдяки знанням особливостей мистецтва танцю та вмінню формувати аргументовані оцінні судження. Учні мають розвинути навички критичного мислення і вирішення проблем для того, щоб сприймати, аналізувати та оцінювати витвори танцювального мистецтва як у виконанні інших, так і власному виконанні. Від учнів також вимагається вміння аналізувати зв'язок між задумом автора та шляхом його втілення.

У провінції Онтаріо вивчення танцювального мистецтва починається з першого класу. Діти знайомляться з двома ключовими елементами танцю – тілом та простором, тобто навчаються відчувати своє тіло у просторі під час виконання найпростіших танцювальних рухів. Завдання вчителя – побудувати заняття таким чином, щоб діти сприймали танець як продовження природного фізичного руху, оскільки у цьому віці діти дуже активні. Якщо спрямувати цю енергію у продуктивному напрямку, можна досягти значних творчих результатів.

Цікавим є інтегрований підхід до вивчення танцю і літератури у другому класі, який умовно можна назвати «Станцією вірш». Діти вивчають поезію, а потім інтерпретують її через танцювальні рухи. Цей процес відбувається поступово за допомогою вчителя, починаючи від зародження ідеї і закінчуючи власне презентацією свого витвору.

У п'ятому класі танець вже розглядається як форма спілкування та художньої творчості і відбувається інтеграція танцювального мистецтва з математикою, коли учні вивчають поняття симетрії. У процесі вивчення цієї теми діти «моделюють» симетричні фігури за допомогою танцювальних рухів.

У шостому класі учні використовують танцювальне мистецтво для вивчення чотирьох елементів: повітря, води, вогню та землі. Після вивчення цих елементів природи, учні створюють послідовності рухів. Цей процес є також суто творчим, оскільки учні генерують ідеї, експериментують, а потім презентують готовий твір. На цьому етапі також починається формування критичних суджень – учні мають не лише презентувати власну роботу, але й оцінити роботу своїх однокласників. Особливої уваги також набувають почуття та емоції, які учні мають передати за допомогою танцю.

У сьомому класі танець стає засобом культурологічних досліджень. Учні знайомляться з танцями різних народів (як у теорії, так і на практиці), вивчають значення танцю у житті та діяльності суспільства, вчать відображати за допомогою танцю власний



культурний контекст. Оскільки Канада є багатокультурною країною, в якій проживають представники великої кількості народів, то цей підхід має важливе значення для виховання толерантності та поваги до інших культур.

У восьмому класі учні пов'язують танець із соціальними проблемами суспільства. Учнівська молодь визначає і досліджує глобальні проблеми (бідність, соціальна несправедливість, голод тощо), а потім виступають танцювальні композиції, ґрунтуючись на особистому або існуючому тлумаченні проблеми. Виконання танцювальних витворів з вищезазначених тем для широкого загалу завдяки тісній співпраці школи та спільноти дозволяють краще донести проблему до людей та спонукати їх до усвідомлення своєї місії як активних громадян не лише своєї країни, але і як мешканців Землі, з метою пошуку шляхів до вирішення цієї проблеми [7].

У старших класах танцювальне мистецтво стає багатомісним та багатограним. Танець розглядається переважно як форма самовираження, засіб підвищення самооцінки та формування критичного і креативного мислення, а також інтеграції з іншими дисциплінами [8; 9].

У провінції Саскачеван головними завданнями викладання танцювального мистецтва вбачають наступні: вивчення різних видів танцю (народних, балетних, сучасних), створення танцювальних композицій з метою вираження власних ідей та почуттів, виховання здатності цінувати композиції інших як унікальні творчі здобутки, розвиток власних танцювальних технік та кінестетичного сприйняття, розуміння танцювального мистецтва шляхом вивчення біографій та творчості видатних митців, а також розуміння ролі танцювального мистецтва у культурі різних народів (на місцевому та глобальному рівнях, у минулому та сучасності), виховання розуміння танцю та вміння цінувати його як особливий вид мистецтва та давати аргументовану критичну оцінку [2, с. 322]. Ці завдання мають на меті сформуванню не професійного танцівника. Як можна побачити, більшість з них стосуються вміння саме оцінювати та розуміти роль мистецтва танцю у житті народу. Виховання естетичного сприйняття і смаку, культурний та духовний розвиток особистості-свідомого громадянина своєї країни – все це є набагато важливішими завданнями у сучасному суспільстві. Слід зазначити, що окремі теми, які вчителі пропонують учням, також стосуються глобальних проблем людства XIX століття. Отже, учні не лише самі долучаються до активно-

го поширення інформації про нагальні проблеми, але й залучають інших до пошуків шляхів їх вирішення. Вже давно відомо, що невербальні засоби спілкування передають 60-80% інформації і сильніше впливають на почуття людини, ніж вербальні. Отже, найкращий спосіб сказати щось важливе, щоб це почули інші – втілити свій посыл у танцювальній композиції. Учнів учать, що танець – це не просто корисний та цікавий спосіб проведення вільного часу. Це – дієвий засіб спілкування, зрозумілий без слів.

У провінції Квебек у центрі вивчення танцювального мистецтва знаходяться три головні результати, яких мають досягти діти: вміння створювати танці, виконувати та цінувати танці. Кожен з цих результатів також складається з певного набору знань, вмінь і навичок, якими учні мають оволодіти протягом 12 років навчання у школі.

Досягнення цих результатів відбувається за допомогою вивчення основ танцювального мистецтва. Насамперед, діти вивчають анатомічні принципи та поняття, які є важливим у танцювальному мистецтві. Сюди відносяться вивчення особливостей устрою та функцій опорно-рухового апарату та дихальної системи; вміння тримати баланс, орієнтуватися у просторі, переносити вагу тіла; вміння фокусувати погляд, розвиток периферичного зору. Також діти вчать-ся взаємодіяти один з одним (наприклад, вміння виконувати рухи одночасно з партнером або групою). Окрему увагу приділяють питанням безпеки та здоров'я з метою попередження виникнення травм. Отже, учні мають навчитися володіти своїм тілом, відчувати його у танцювальних рухах так само природно, як і у повсякденних рухах.

Наступним етапом є вивчення мови танцю: повільні та швидкі рухи, темп, кінестетичне сприйняття, розподіл навантаження, взаємодія з партнером у процесі танцю. Діти також вивчають хореографічні принципи, а саме хореографічні елементи, позиції, танцювальні жанри. Важливим також є розширення термінологічного словника мистецтва танцю, тобто знання та розуміння основних понять.

Не менш важливе значення посідає культурологічний аспект усіх трьох програмних результатів навчання. У рамках цього аспекту діти вивчають історію танців різних народів, знайомляться з видатними митцями минулого та сучасності та їхніми творами. Окрім того, у багатьох школах діють програми запрошення професіоналів в окремій галузі мистецтва для проведення занять з дітьми. Такий прямий контакт з людьми, які присвятили танцю все своє життя, надихає учнів, стимулює до само-



розвитку та самовдосконалення. Окрема частина навчальної програми присвячена вивченню особливостей кар'єри, пов'язаної з танцювальним мистецтвом (наприклад, хореограф, танцівник, дизайнер, критик, продюсер, учитель танців тощо).

Не можна не зазначити важливу роль ЗМІ та глобальної мережі Інтернет у художньо-естетичному вихованні засобами танцювального мистецтва. Знайомство з всесвітньо відомими митцями та їхніми виступами, історією танців різних народів, оглядові статті, присвячені різним темам з галузі танцювального мистецтва, спілкування з однодумцями, обмін досвідом та ідеями – все це є доступним для осіб, які прагнуть вчитися та розвиватися [3, с. 392-398].

У провінції Манітоба вивчення танцювального мистецтва складається з чотирьох компонентів: вивчення мови танцю та формування танцювальних навичок, втілення творчого потенціалу у танці, розуміння танцю у певному контексті, а також оцінювання танцювального досвіду [6, с. 11]. Але всі ці компоненти тісно пов'язані один з одним, і вивчаються у взаємозв'язку.

Програма розподілена на дві частини: перша охоплює період від дитячого садка до закінчення восьмого класу, друга – з 9 по 12 клас. Діти починають знайомство зі світом танцювального мистецтва з вивчення найпростіших рухів і жестів, вміння рухатися під ритм музики, орієнтуватися у просторі та взаємодіяти з партнерами по танцю. Уже у восьмому класі вони повинні сприймати тіло як головний інструмент танцю, свідомо застосовувати засоби і техніки виразності танцю, володіти основними танцювальними елементами, розкривати у танці свій творчий потенціал, демонструвати вміння ритмічно рухатися у такт з музикою, володіти певним глосарієм для того, щоб давати аргументовану оцінку виконанню танцювальної композиції [6, с. 20-25].

Вже з наймолодшого віку діти вчать втілювати свої емоції від побаченого або почутого у найпростіших рухах, що є початком творчого самовираження. Звичайно, у середніх класах ідеї мають бути більш глибокими, а їх втілення у танці – більш усвідомленим та технічним. Важлива роль приділяється імпровізації як найвищій формі втілення творчого потенціалу особистості [6, с. 28-33].

Розуміння культурного контексту також починається з дитячого садка, коли діти знайомляться з танцями різних народів, потім починають обговорювати їх, висловлюючи власні почуття та емоції, дізнаються про різні стилі танцю. У старших класах діти переходять до компаративістського аналізу

танців різних народів, вчать виконувати їх, а також вивчають різні стилі і жанри танцю. На цьому етапі учні також аналізують взаємозв'язок танцювального мистецтва з історією, життям суспільства та іншими видами мистецтва [6, с. 36-41].

Нарешті, вміння оцінювати танцювальний досвід починається з участі дошкільнят в активних іграх, опису найпростіших танцювальних елементів і рухів та опису власних почуттів від того, що вони роблять самі або бачать. Вже у середніх класах учні мають вміти спілкуватися на теми, пов'язані з танцювальним мистецтвом, описувати та аналізувати виконання танцювальних композицій з використанням професійного глосарія, а також давати критичну оцінку [6, с. 44-51]. Найважливішими принципами при цьому є цінування будь-якої роботи, визнання того, що кожна особистість має свою точку зору, яку треба поважати, а також повага до різних проявів танцювального мистецтва.

Майбутні випускники поглиблюють та розширюють знання та навички, які стосуються кожного з вищезазначених програмних результатів. Наприклад, учні мають володіти елементами і техніками танцю настільки майстерно, щоб використовувати їх у різних контекстах, а також розвивати навички виразності та музичності для того, щоб успішно донести до глядачів творчий задум [5, с. 21]. Втілення творчого потенціалу передбачає вміння генерувати ідеї, надихаючись будь-чим для того, щоб створити танцювальну композицію, бажання експериментувати з різними ідеями та їх втіленням, а також прагнення самовдосконалення та бажання ділитися ідеями [5, с. 29]. Старшокласники більше уваги приділяють розумінню взаємозв'язку життя людей і танцю, впливу танцювального мистецтва на культуру суспільства та навпаки, а також поглиблюють розуміння значення і цілей танців у житті людей [5, с. 37]. Нарешті, оцінювання танцювального мистецтва стає більш критичним, аналіз та інтерпретація танцювального твору – глибшим [5, с. 45]. Більш того, саморефлексія також стає невіддільною частиною аналізу, оскільки критичне оцінювання роботи інших має сприяти вдосконаленню власної діяльності.

**Висновки.** Таким чином, мистецтво танцю посідає у навчально-виховній системі Канади, зокрема у системі художньо-естетичного виховання, вагоме місце. Кожна провінція Канади має свої особливі підходи до викладання танцювального мистецтва, але всі вони націлені на розвиток в учнів трьох основних компетенцій – вміння створювати танцювальні композиції з урахуван-



ням культурного контексту певної спільноти; вміння виконувати танцювальні композиції зі застосуванням всього спектру вивчених технік; вміння сприймати, цінувати та критично оцінювати танцювальні композиції. Такий тривекторний принцип сприяє гармонійному розвитку творчої особистості, культивуючи естетичне сприйняття краси танцювального мистецтва як засобу спілкування.

У перспективі подальших досліджень планується більш детальне вивчення методів художньо-естетичного виховання засобами танцювального мистецтва в окремих провінціях Канади.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Терешенко Н. Місце танцю в системі естетичного виховання. АРКАДІЯ. Одеса, 2014. № 3(40). С. 56-61

2. Arts Education 10,20,30. A Curriculum Guide for the Secondary Level. Regina: The Ministry of Education, 1996. 463 p.

3. Arts Education. Quebec Education Program. Quebec: The Ministry of Education, Recreation and Sports, 2008. Chapter 8. P. 330-399

4. Foundation for the Atlantic Canada Arts Education Curriculum. Halifax: Atlantic Provinces Education Foundation, 2001. 75 p.

5. Grades 9 to Grade 12 Dance Framework. Manitoba Curriculum Framework and Outcomes. The Government of Manitoba, 2015. 106 p.

6. Kindergarten to Grade 8 Dance Framework. Manitoba Curriculum Framework and Outcomes. The Government of Manitoba, 2011 102 p.

7. The Ontario Curriculum. Grades 1-8: The Arts Toronto: The Ministry of Education, 2009. 212 p.

8. The Ontario Curriculum. Grades 9-10: The Arts Toronto: The Ministry of Education, 2010. 124 p.

9. The Ontario Curriculum. Grades 11-12: The Arts Toronto: The Ministry of Education, 2010. 388 p.

УДК 378.18

## СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСНОВИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Коваль М.С., аспірант кафедри педагогіки  
Вінницький державний педагогічний університет  
імені Михайла Коцюбинського

У статті зосереджено увагу на соціокультурній основі самореалізації особистості в суспільстві, котре постійно змінюється. Зауважується, що потреба в самореалізації з'являється з прагнення до самореалізації та самоідентичності. Автор розглядає проблему самореалізації обдарованої особистості через соціокультурну детермінацію, оскільки самореалізація передбачає збалансований і гармонійний розвиток різних аспектів особистості шляхом докладання адекватних зусиль, спрямованих на розкриття індивідуальних та особистісних потенціалів. Закцентовується на самореалізації обдарованих студентів в освітньо-виховному середовищі вищого навчального закладу як складника трансформаційного суспільства.

**Ключові слова:** самореалізація, самоідентичність, становлення особистості, обдаровані студенти, здібності.

В статье сосредоточено внимание на социокультурной основе самореализации личности в обществе, которое постоянно меняется. Отмечается, что потребность в самореализации появляется из стремления к самореализации и самоидентичности. Автор рассматривает проблему самореализации одаренной личности через социокультурную детерминацию, поскольку самореализация предполагает сбалансированное и гармоничное развитие различных аспектов личности путем приложения адекватных усилий, направленных на раскрытие индивидуальных и личностных потенциалов. Делается акцент на самореализации одаренных студентов в образовательно-воспитательной среде высшего учебного заведения как составляющей трансформационного общества.

**Ключевые слова:** самореализация, самоидентичность, становление личности, одаренные студенты, способности.

Koval M.S. THE SOCIOCULTURAL BASES OF A PERSONALITY'S SELF-REALIZATION IN TRANSFORMATION SOCIETY

The article focuses on the sociocultural basis of the personality's self-realization in a constantly changing society. It is noted that the need for self-realization comes from the desire for self-realization and self-identity. The author examines the problem of self-realization of gifted personality through the sociocultural